

Texnologiya şagirdləri həyata hazırlayan fəndir

Gənclərin yaradıcı təfəkkürlü vətəndaş kimi yetişməsində, əməyə, zəhmətə alışmasında məktəbin və burada tədris olunan fənlərin, xüsusilə də texnologiya fənninin rolu böyükdür.

Bəs əmək, texnologiya nədir? Əmək-insanın məqsədyönlü yaradıcı fəaliyyətidir. Ancaq əmək sərf etməklə yeni bir şey öyrənmək və düzəltmək, həyatı dəyişmək və rəngarəng etmək olar. Əmək fəaliyyətinin məqsədləri:

1. Əmək alətləri yaratmaq və təkmilləşdirmək.
2. Maddi nemətlər istehsalı (qida, geyim, yaşayış yerləri).
3. Şəxsi inkişaf, yaradıcılıq.
4. Mənəvi dəyərlərin yaranması (ədəbiyyat, musiqi və rəssamlıq əsərləri).

Texnologiya insanların öz həyatını dəyişmək və yaxşılaşdırmaq üçün istifadə etdikləri üsul və qaydalar. Texnologiya da öz növbəsində ayrı-ayrı sahələrə bölünür:

- Kənd təsərrüfatı texnologiyaları;
- Yeyinti texnologiyaları;

- İnformasiya texnologiyaları və s.

Kurikulumlar Azərbaycan təhsil sistemində tətbiq olunan sonra texnologiya fənnində də bir sıra yeniliklər oldu. Ənənəvi əmək təlimi əvəzinə texnologiya tədris olunmağa başladı. Eyni zamanda siniflərdə şagirdlər əvvəlki qaydada (oğlanlar və qızlar) yox, qarışıq şəkildə say hesabı ilə iki qrupa bölünür (əgər sinifdə şagirdlərin sayı 20 nəfərə çatırsa; əks-halda ümumi sinifdərs bir müəllim tərəfindən keçilir).

Tədris proqramlarında da köklü dəyişikliklər olmuşdur. Təhsil Nazirliyi tərəfindən təsdiq olunmuş və standart şəklində bütün regionlara eyni qaydada verilmişdir. Bu ildən 9-cu siniflərdə də texnologiya fənni tədris olunmağa başlayıb.

Məlum məsələdir ki, texnologiya fənni tam mənası ilə praktik xarakter daşıyır. Tədrisin daha səmərəli və keyfiyyətli alınması üçün təbii ki, əsas tədris bazaları - tədris emalatxanaları, peşəyönümü və evdarlıq kabinetləri, tədris-

təcrübə sahələri, yardımçı təsərrüfatlar və sair olmalıdır.

Bu fənnin tədrisində əsas məqsəd əməksevərlik, əmək mədəniyyəti, xeyirxahlıq, əməyə və əmək vasitələrinə, materiala, xammala, bütövlükdə təbiətə qayğılı münasibət, zamanın tələblərinə uyğunlaşma, büdcə və maliyyə sahələrini, son texnologiyaları tanımaq və istifadə etmək bacarıqları aşılamaqdır.

Bütün sadaladıqlarımın öhdəsindən gələ bilmək müəllimlərdən böyük bacarıq tələb edir.

Normal şəraitin olduğu bir mühitdə işləmək olduqca asandır. Bu mümkün olmadıqda müəllimin öz təcrübəsi köməyinə gəlir.

Hazırda təlim prosesinin daha səmərəli qurulmasında mühüm vasitələrdən biri kimi dərslik və İKT aparıcı rol oynayır. Bəzi müəllimlər dərsliyin yeganə məlumat mənbəyi olmasını əsas tuturlar. Məncə, bu heç də düz deyil. Dərslik keçiləcək mövzuların məzmununu, izahını və lazım olan qaydalarını özündə əks etdirir.

Mövzunu əhatəli şəkildə keçdikdə daha maraqlı olur. Hər yeni mövzu üçün müəllim yeni forma və üsul seçməli, uyğun fənlərlə inteqrasiya etməlidir. İnternetdən səmərəli şəkildə yararlanmalıdır.

38 illik pedaqoji təcrübəm var. Hazırda V-VIII siniflərdə texnologiya fənnini tədris edirəm. 2013-cü ildən bu fənn üzrə təlimçi kimi fəaliyyət göstərirəm. Respublikamızın müxtəlif bölgələrində (Balakən, Şəki, Ağstafa, Goranboy və Ağdamın Quzanlı qəsəbəsində) təlimlərdə olmuşam. Təlimlər mənə çox şey öyrədib. Təcrübəm daha da artır.

V-IX siniflərin texnologiya fənn proqramları ilə tam şəkildə tanışam. Son zamanlar valideynlər mövzuların bir az çətinliyindən şikayətlərin və valideyn iclaslarında iradlarını bildirirlər. Rəsmxət fənninin də texnologiyanın tərkibində keçilməsi buna zəmin yaradır. Biz müəllimlər bu çətinlikləri aradan qaldırmaq üçün müxtəlif forma və üsullar seçib onlardan daha da səmərəli şəkildə istifadə etməliyik. Texnologiya fənninin 4 məzmun xətti var:

1. Emal texnologiyaları;
2. Texnika elementləri;
3. Məişət mədəniyyəti;
4. Qrafika.

Mən “Qrafika” məzmun xəttinin üzərində xüsusi dayanmaq istəyirəm. V sinifdən başlayaraq şagirdlərdə texniki təsvir, eskiz, çertyoj, xətlər,

texnoloji və marşrut xəritələri, spesifikasiya cədvəli, miqyas və sairə kimi terminlər haqqında tam təəvvür yaratmaq lazımdır. Yuxarı siniflərə keçdikcə bu məlumatlar daha geniş şəkildə izah edilməlidir. Şagird həmçinin çertyoj ləvazimatları ilə də yaxından tanış olmalı və onlarla sərbəst işləməyi bacarmalıdır. Müəllim bu sahədə inteqrasiyanı düzgün qurarsa, dərslərdə istədiyinə nail ola bilər. Məsələn, miqyasdan coğrafiyada; tarixdə; çertyojdan riyaziyyatda, xüsusən də həndəsədə; təsvir və eskizdən təsviri incəsənətdə və s. istifadə etmək faydalıdır.

Bütün bunları ənənəvi qaydada dərs keçərkən şəkildə və plakatlarla nümayiş etdirir və yazı lövhəsində çəkərək izah edirdik. İndi isə İKT-nin imkanlarından istifadə edərək az vaxt ərzində daha effektiv və dəqiq nəticələr əldə etmək mümkündür. Texnologiyada “Qrafika” məzmun xəttində öyrənilən qrafik savad elementləri “Emal texnologiyaları” məzmun xəttinə aid bölmələrdə “Ölçmə və nişanlama” əməliyyatlarında onlara öyrəndiklərini praktikada asan tətbiq etməyə kömək edir. İnternet saytlarında bütün bunlara aid geniş məlumatlar, materiallar, əyani vəsaitlər, əməliyyatların izahlı şəkildə icrasına aid geniş formatda videolar və s. axtarılıb tapmaq mümkündür.

Çünki nəzəri biliklərin praktiki tətbiqi zəruridir.

Sual oluna bilər ki, axı bizim praktikanı yerinə yetirmək üçün normal şəraitimiz yoxdur. Hər bir texnologiya müəlliminin, kiçik də olsa, öz şəxsi emalatxanası olmalıdır (əmək alətlərinin ən azından nümunələri: çəkic, mişar, rəndə, fucan, yeyə, vintaçan, əl dreli, lobzik mişarı, ştangenpərgar, kəlbətin, şurup, mismar nümunələri, şlyampur, ölçmə və nişanlama alətləri və tikiş maşınları və s.). Eyni zamanda bütün bunları əks etdirən slaydlar müəllimdə olmalıdır. Bu materiallar əlində olan müəllim sinif şəraitində də istədiyini əldə edə bilər.

Mən fənn ilə bağlı başqa bir məsələyə də toxunmaq istəyirəm. Hazırda kiçik və böyük summativ qiymətləndirmələr geniş şəkildə tətbiq edilir. Bu fənnin kiçik summativlərini müəllim praktiki şəkildə apara bilər. Hansı ki, fiziki təbiyə fənnində bu, normativlərin yerinə yetirilməsi yolu ilə həyata keçirilir; təsviri incəsənətdə rəsm çəkməklə; musiqidə mahnı ifası ilə və s. Texnologiyada isə ölçmə və nişanlama, biçmə-tikmə, quraşdırma, fərqləndirmə (oduncaq və metallar) və hissələri nümayiş etdirməklə və s. vasitələrlə yerinə yetirmək olar.

Texnologiyanın demək olar ki, bütün fənlərlə sıx əlaqəsi

var. Ona görə də müəllim başqa fənn müəllimləri ilə daim ünsiyyətdə olmalı və yenilikləri paylaşmalıdır.

Hazırda bütün təhsil müəssisələri İKT və “ağıllı lövhə” ilə təmin olunur. Mən bütün mövzuların tədrisində yeniliklərdən istifadə etməyə çalışıram. Bu günün əksər şagirdləri ən son model telefonları belə işlətməyi bacarırsa, dərslər niyə ən son vasitələrin köməyi ilə keçirilməsin? Bu, müasir dövrün tələbidir. Onda dərs daha maraqlı olur və asan mənimsənilir. Bütün bunlara nail olmaq üçün isə birinci növbədə müəllim özü ən son variantları araşdırmalı, tapıb sistemli şəkildə istifadə etməlidir.

Müəllim öz üzərində daim çalışmasa, axtarışlarda olmasa yeniliklərdən geri qalacaq, zamanın nəbzini tuta bilməyəcək. Biz hərtərəfli inkişaf etmiş şəxsiyyət yetişdirmək istəyiriksə, mütləqdir ki, dövlətin qoyduğu tələblərə, standartlara cavab verən, yeni qayda ilə işləməyi bacaran müəllim olmalıyıq. Gündən-günə yeniləşən Azərbaycanın gələcəyi olan gənc nəslin təlim-təربiyəsində əlimizdən gələni əsirgəməməliyik.

Qərənfil QAFFAROVA,
Mingəçevir şəhər təbiət-riyaziyyat və humanitar elmlər təmayüllü liseyin texnologiya müəllimi, texniki fənlər üzrə kafedra müdiri